

A kriminálpedagógia mint a büntetés-végrehajtás kínáló rendszer szervezési alapelve

RUZSONYI Péter¹

A kriminálpedagógiának megközelítőleg 120 éves múltja van, azonban elfogadtatásáért még számos területen küzdenie kell. A tanulmányban meghatározzuk ennek a tudományterületnek a definícióját és tudományrendszertani helyét, valamint bemutatunk egy kanadai és egy amerikai büntetés-végrehajtási intézetet, amelyekben pedagógiai alapú reintegrációs munka folyik. Rámutatunk arra, hogy bármely alkalmazott tudománynak csak akkor van létjogosultsága, ha a gyakorlati élet igényli az elméletet; az elmélet pedig fejleszti a gyakorlatot. Napjainkra a kriminálpedagógia eljutott arra a szintre, hogy – elsősorban fiatalok börtöneiben – a büntetés-végrehajtás gyakorlatának rendszer szervezési alapelve legyen. Biztosak vagyunk abban, hogy a kriminálpedagógia fejlődése érdemben hozzájárul a rendészettudomány gazdagodásához.

Kulcsszavak: kriminálpedagógia, reintegráció, fogvatartott, Norfolk-i Börtön, Új-Skóciai Ifjúsági Intézet

Bevezető

Kriminálpedagógiát 21 éve tanítok büntetés-végrehajtási hallgatóknak az NKE Rendészettudományi Karán, illetve Egyetemünk egyik jogelődjén, a Rendőrtiszti Főiskolán. Ismereteim szerint ilyen tantárgy ekkor még hazánk egyetlen felsőoktatási intézményének kínálatában sem szerepelt, így minden vonatkozásban unikálisnak számított. Bevezetésének igazi jelentőségét mégis abban látom, hogy az 1972-től oktatott „Büntetés-végrehajtási nevelés”² tantárgy szélesebb értelemben vett tudományos megalapozását szolgáló ismereteinek összegyűjtését, értelmezését, fejlesztését és tudományos elméleti rendszerre szervezését a „Kriminálpedagógia” mint alapozó stúdium megteremtette. Meggyőződésem, hogy a tantárgy tartalmának kialakítása és folyamatos fejlesztése érdekében végzett rendszerteremtési törekvés és kutatómunka már két

¹ Dr. RUZSONYI Péter bv. dandártábornok, egyetemi tanár, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar, dékán, Büntetés-végrehajtási Tanszék, tanszékvezető.
Peter RUZSONYI PhD. Correctional brigadier general, University Professor, Dean of University of Public Service Faculty of Law Enforcement, Head of Department of Corrections,
<https://orcid.org/0000-0002-4583-6341>, Ruzsonyi.Peter@uni-nke.hu.

² A „Büntetés-végrehajtási nevelés” tantárgy keretei között a hallgatók a fogvatartottakkal való pedagógiai foglalkozások ismérveit és az eredményes reintegráció érdekében végzendő feladatok végrehajtását sajátítják el.

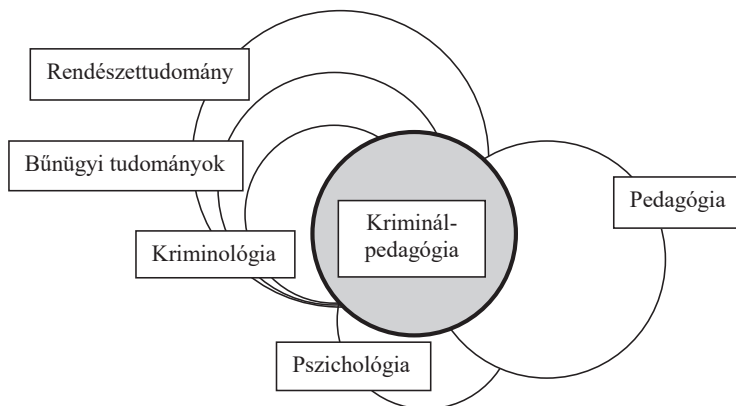
évtizede töretlenül szolgálja a rendészettudomány fejlődését. Dolgozatom célja nem a kriminálpedagógia jelentőségének túlhangsúlyozása, hanem annak bizonyítása, hogy tudományos ismereteink jelenlegi szintje már lehetővé teszi, hogy a kriminálpedagógia direkt hatást gyakoroljon a büntetés-végrehajtási munka mindennapi gyakorlatára.

A kriminálpedagógia definíciója és tudományrendszertani helye

Elemző munkánk megkezdése előtt azonban – a közös gondolkodás elősegítése érdekében – definiáljuk a kriminálpedagógia fogalmát:

„A kriminálpedagógia a neveléstudomány speciális ága, amely a kriminalitás veszélyének kitett személyek, az antiszociális cselekményeket elkövető emberek, a bűnelkövetők, különösen a végrehajtandó szabadságvesztésre, javítóintézeti elhelyezésre ítélték személyiségformálásával, korrekciós nevelésével, reszocializációjával és reintegrációjával foglalkozik. A pedagógiai eljárás során a kognitív és a szociális képességek egymással összehangolt fejlesztésére törekszik. Elsődleges célja a konstruktív életvezetés³ megalapozása. A kriminálpedagógia egyik fontos szaktudományi területe a zártintézeti korrekciós pedagógia, amelynek legfontosabb ága a büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés.”⁴

A kriminálpedagógia interdiszciplináris tudományterület, ami egyértelműen tükröződik a tudományrendszertani elhelyezkedésében: legszorosabb kapcsolatban a kriminológia-, illetve a bűnügyi tudományok révén a rendészettudománnyal; valamint a pedagógiával áll; de jelentős kötődése van a pszichológiához is.

1. ábra: A kriminálpedagógia tudományági kapcsolatrendszere. Forrás: a szerző szerkesztése

³ Konstruktív életvezetésen olyan életvitelt értünk, amely szociálisan értékes, de egyénileg is eredményes. Bábosik István: *Nevelélmélet*. Budapest, Osiris, 2004. 13.

⁴ Ruzsonyi Péter: *A caritástól a fogvatartotti reintegrációig*. Budapest, Dialóg Campus, 2018a. 16.

A szabadságvesztés-büntetés és a szabadság dialektikus kapcsolata

A fogvatartottak, illetve bebörtönzöttek esetében a mindenkori hatalom jobbító, javító szándéka – eltérő indíttatásból és eltérő mértékben ugyan, de – a történelmünk kezdeteitől jelen van a legtöbb társadalmi formációban.⁵ A börtönön belüli pedagógiai törekvések megjelenésének azonban volt két alapfeltétele: 1. a szabadságnak értékkel kellett válnia, ugyanakkor 2. a szabadságvesztés-büntetés alkalmazásának általánosan elfogadott fő büntetési nemként kellett megjelennie. Az első feltétel megvalósulásának – a szakirodalom alapvetően egységes álláspontja alapján – az 1789-es francia forradalom időszakát tekinthetjük, amikor az egyenlőség (*égalité*) és a testvériség (*fraternité*) mellett a szabadság (*liberté*) is a kivívandó értékek között jelent meg. A másik feltétel egyetemessé válásának kérdésében már nem ennyire egységes a szakirodalom, mivel a bebörtönzés/szabadságelvonás gyakorlatának évezredes múltja van. Azonban ha a büntetésre úgy tekintünk, mint az értékek elvonására, akkor tulajdonképpen visszajutunk a 19. század első évtizedeinek időszakára; hiszen a szabadság elvonása akkortól jelenthetett önállóan is büntetést, amikortól a szabadság „önmaga” is értékkel vált. A szabadságvesztés-büntetés alkalmazása során a tudatosan alkalmazott pedagógiai elgondolású intézkedések megjelenésére azonban a 19. és 20. század fordulójáig várni kellett.

A pedagógiai jellegű törekvések megjelenése és megerősödése a 20. század elejétől

A börtönügy történetében több olyan kezdeményezésről, illetve kísérletről tudunk, amelyekben – mai terminológiával élve – pedagógiai elgondolások alapján működtettek bizonyos programokat vagy akár intézetrészeket, sőt van olyan börtön, amelyik napjainkra is megőrizte ezt az irányultságát. A következő részben két olyan észak-amerikai büntetés-végrehajtási intézet működési alapelveit mutatjuk be, amelyek elméletben és gyakorlatban is bizonyítják a személyiség zártintézeti körülmények közötti formálhatóságát.

---

⁵ Ruzsonyi (2018a) i. m. (4. l.)

Az USA Massachusetts államában lévő Norfolk-i Börtön⁶

A börtön építése 1927-ben kezdődött meg fogvatartotti munkaerő igénybevételével. Az intézet megtervezésével, majd az építkezés vezetésével Howard B. Gillt bízták meg.⁷ A tervekből egyértelműen látszott Gill szándéka: egy pönológiai alapokra épülő közösségi alapú mintabörtönt kívánt létrehozni.⁸ Ennek első állomásaként a fogvatartottak munkaerejét kezdetektől fogva nemcsak gazdasági, hanem rehabilitációs célból is használta.⁹

Annak ellenére, hogy a pönológiai és pedagógiai elképzeléseinek bevezetése és a fogvatartottak felelős együttműködésére alapozott társadalmi alapú börtön eszméjének gyakorlati megvalósítása az intézet átadásának első pillanatától a lakosság és a politika egy részének kemény ellenállásába ütközött, Gill egy pillanatra sem adta fel az elképzeléseit. Áttörésnek számított, amikor az elítéltek 1928-ban beadványban fordultak az intézet vezetéséhez; ebben nagyobb cselekvési szabadságot, kevesebb korlátozást, több kiváltság lehetőségét és részvételt kértek a saját tevékenységük megtervezésében és lebonyolításában. Kiemelt területként jelölték meg a szakképzést, oktatást, szabadidős tevékenységet, egészségügyi ellátást, családi kapcsolattartást, a szabadságvesztés körülményeit és az intézetfenntartási munkálatokat.¹⁰ Cserébe ígéretet tettek arra, hogy felelősséget vállalnak a fogvatartotti közösség egészségének jó magatartásáért. A fenti javaslat hatására az intézet vezetése kezdeményezte egy fogvatartotti tanács megalakítását. A tanácsba a fogvatartottak delegálták a maguk közül szavazással kiválasztottakat. A fogvatartotti tanács fejlődése és formálódása kezdetektől fogva a fogvatartottak együttműködésétől és a közös felelősség gyakorlásától függött. Ha a fogvatartottak több szabadságot és kiváltságot szerettek volna elérni a börtönön belüli különböző tevékenységeik során, akkor ki kellett fejezniük az ezzel járó többletfelelősség elfogadását.¹¹ A felelősség gyakorlásához pedig szervezetszerű keretek szükségesek, így a fogvatartotti tanács újabb és újabb bizottságokkal és funkciókkal gazdagodott.

A fogvatartotti tanács működése azonban nem korlátozódott csupán a felelős döntések és az ennek megfelelő magatartás begyakorlására. A szervezettől elvárt másik fontos tevékenységkör a fogvatartottak és a személyi állomány között kialakítandó

⁶ A Norfolk-i Börtön neve többször is változott a története során. Tanulmányunk szempontjából azonban nincs jelentősége a névváltozásoknak; ezért azok pontos megadásától eltekintünk és konzervensen a „Norfolk-i Börtön” elnevezést használjuk.

⁷ Emily Sweeney: *Secrets of the Norfolk prison. A personal history of the Norfolk prison.* Boston Globe, 2013. Elérhető: www.boston.com/uncategorized/noprimarytagmatch/2013/01/13/secrets-of-the-norfolk-prison (A letöltés dátuma: 2018. 08. 15.)

⁸ *Norfolk Prison Colony Collection, 1932–1934.* University of Massachusetts Amherst Libraries Special Collections and University Archives. Elérhető: www.digitalcommonwealth.org/collections/commonwealth-oai:ff366r14d (A letöltés dátuma: 2018. 08. 15.)

⁹ Alida V. Merlo: Norfolk Prison. In Marilyn D. McShane – Frank P. Williams (szerk.): *Encyclopedia of American Prisons.* New York, Garland, 1996. 537–539. 537.

¹⁰ *A Report on the Development of Penological Treatment at Norfolk Prison Colony in Massachusetts.* Bureau of Social Hygiene, New York, 1940.

¹¹ Janusz Luke: *The Unfinished Experiment.* Norfolk, Odyssey, 1990.

együttműködés elősegítése volt.¹² Pedagógia szempontból a következő lépés korszakalkotó volt a maga korában, és követendő eljárás azóta is: a fogvatartotti tanács zökkenőmentes működésének és működtetésének érdekében szükségessé vált egy olyan alapdokumentum kidolgozása, amely rögzíti a tanács céljait, felépítését, funkcióját, valamint részletesen szabályozza a végrehajtás szabályait. A dokumentum kidolgozói a több hónapos előkészítő munka során mindvégig arra törekedtek, hogy az elkészülő fogvatartotti alkotmány az elítéltek és a börtön vezetése számára egyaránt vállalható, méltányos, egyszerűen és benne foglaltak reálisan megvalósíthatók legyenek.

Gill munkáját és törekvéseit több kortársa is elismerte. Edwin Sutherland például 1930-ban a Társadalmi Egészség Hivatala Igazgatóságának tett jelentésében azt nyilatkozta, hogy „ez a börtöntelep számos vonatkozásában a legérdekesebb és legígéretesebb úttörő munka a pönológia területén, amivel Amerikában eddig próbálkoztak”.¹³

Gill kezdetektől hitt a fogvatartottak viselkedésének formálhatóságában. Nem sokkal az építkezés megkezdése után, már 1928-ban megfogalmazta: „Megpróbálunk nem csak egy falat építeni, hanem embereket is.”¹⁴ A „fal” és a „társadalom” asszociációs kapcsolatot Gill más összefüggésben is szívesen használta: „[H]a a felépített falat átjárhatatlanná tesszük, nem csak a külvilág számára csökkentjük a veszélyt, hanem lehetőségünk nyílik a falon belül egy szabad közösség kialakítására.”¹⁵

Az Egyesült Államok első „feladatmegosztás alapján működő börtöne” máig őrzi alapításakor elképzelt karakterét. A tudatosság és a tervszerűség mindent áthat. Az intézet külső biztonsági rendszere garantálja, hogy a fogvatartottak engedély nélkül ne hagyhassák el a börtönt. A falakon belül azonban látható és érzékelhető a „társadalmi” minta és a mindennapi élet tervezésének, szervezésének szabadsága. A Norfolk-i Börtönben működő iskola egykori igazgatója, Carlo Geromini fogalmazta meg: „Ha egyszer már bejutottál a falakon belülre, nem fogod azt gondolni, hogy egy börtönben vagy.”¹⁶ Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szabadság nem jelent szabadosságot. A szabályok egyértelműek és mindenki által ismertek. A felelősség közös. A fogvatartotti alkotmányban rögzített irányelvek betartása kötelező, a mindennapi börtönélet sarokköveit ez a dokumentum határozza meg. A kialakított életrend átlátható, a mindennapok előre tervezhetők, így szinte ismeretlen a bizonytalanság generálta feszültség.

A pedagógiai alapú börtönprogramok másik kiváló példájával Kanadában találkozhatunk.

¹² Ruzsonyi Péter: A helyreállító gyakorlat alkalmazása Kanadában a fiatalok fogvatartottak kezelése során. *Belügyi Szemle*, 66. (2018b), 5. 87–104.

¹³ David J. Rothman: The Diary of an Institution: The Fate of Progressive Reform at the Norfolk Penitentiary. In David J. Rothman – Stanton Wheeler (szerk.): *Social History and Social Policy*. New York, Academic Press, 1981. 103–144. 107. Uo. 106.

¹⁴ Uo. 110.

¹⁵ *Massachusetts – The Norfolk Prison Colony Debating Society: Are prisons for punishment or rehabilitation?* Northeastern University, 2018. Elérhető: <https://statesofincarceration.org/states/massachusetts-norfolk-prison-colony-debating-society> (A letöltés dátuma: 2018. 08. 17.)

A fiatalkorú fogvatartottak kezelése Kanadában, az Új-Skócia Waterville Ifjúsági Központban

Kanadában mindig is kitüntetett figyelemmel fordultak a fiatalkorú bűnelkövetők felé. Már 1908-ban – a világon az elsők között – vezettek be speciálisan a fiatalkorúakra kidolgozott büntetőjogi törvényt (*Juvenile Delinquents Act of Canada*). Ez a törvény már a létrejöttékor azon a felismerésen alapult, hogy a törvényszegő gyerekeket a felnőtt bűnelkövetőktől eltérő módon kell kezelni.¹⁷ A törvény tételmondata, hogy „egyetlen fiatalkorú elítéltet sem lehet bűnözőként kezelni, sokkal inkább rosszul irányított gyermekként, aki segítségre, bátorításra és támogatásra szorul”.¹⁸

A szövetségi törvényekkel megegyezően a fiatalkorúak esetében a büntetés izoláló és megtorló szerepének visszaszorítása, ugyanakkor a nevelő, javító funkció előtérbe kerülése Új-Skóciában is meghatározó törekvés, amelynek több mint 100 éves hagyománya van. A *Fiatalkorúak Új-Skóciai Büntető Törvényének*¹⁹ kihirdetését követően 1911 februárjában hozták létre a *Halifaxi Fiatalkorúak Bíróságát*, amely Új-Skóciában, sőt Kanadán belül is elsőként kezdte meg a munkáját, és mindvégig a fiatalkorúak bűnözéstől való megmentéséért folytatott küzdelem élharcosa volt. A 20. század két nagy világháborúja sem tántorította el az új-skóciai kormányzatot a tradicionális értékek töretlen alkalmazásától.

Az Új-Skócia Waterville Ifjúsági Központja kriminálpedagógiai törekvései kiemelkedők. A reintegrációs kezelés kulcsszereplői a „Fiatalkorúakért Dolgozó”²⁰ munkatársak.

Az angolszász területen (Nagy-Britannia, USA, Kanada, Ausztrália, Új-Zéland) már több mint 50 éve létezik a Fiatalkorúakért Dolgozó munkakör. Az alkalmazási feltételek országoként és államoként is eltérőek, de bizonyos szakmai – elsősorban pedagógiai – kompetenciákat és készségeket mindenütt elvárnak:

- erős elkötelezettség a fiatalok körében végzett munka iránt és a fiatalok életét befolyásoló tényezők megértése;
- megfelelő szakmai ismeret és képesség a fiatalok támogatására stresszhelyzetben;
- kiváló interperszonális készségek, amelyek alapján képesek jó kapcsolatot teremteni a fiatalokkal;
- türelem, tolerancia és rugalmasság;
- kalandvágy és hajlandóság új dolgok kipróbálására;
- megfelelő írásbeli kommunikációs készség prezentációk, jelentések és pályázatok elkészítéséhez;

¹⁷ Michael Boudreau: Delinquents Often Become Criminals: Juvenile Delinquency in Halifax, 1918–1935. *Acadiensis*, 39. (2010), 1. 108–132. 110.

¹⁸ *Juvenile Delinquents Act of Canada – Preamble* 1908.

¹⁹ Eredeti neve: Nova Scotia of the Juvenile Delinquents Act.

²⁰ A munkakör eredeti elnevezése: Youth Worker.

- képesség a fiatalok ügyeinek és érzéseinek tiszteletteljes, tapintatos és érzékeny kezelésére, miközben betartják a titoktartási szabályokat, valamint a fiatalok és az Ifjúsáért Dolgozók eredményes együttműködéséhez szükséges korlátokat;
- átlagot meghaladó rugalmasság.²¹

Tapasztalatunk szerint Waterville-ben az Ifjúsáért Dolgozók munkája a fiatalok fogvatartottakkal kapcsolatos reintegrációs munka eredményességének a kulcsa, így teljesen érthető, hogy az alkalmazási feltételek Új-Skóciában is igen szigorúak.²²

Alaphelyzetben Ifjúsáért Dolgozó az lehet, aki felsőfokú pszichológiai, kriminológiai, szociológiai, szociális munkás vagy tanár BA végzettséggel rendelkezik, de a jelentkezését annak is elfogadják, akinek van érettségije és teljes állású munkatársként már legalább öt évet ledolgozott fogvatartottak között valamelyik büntetés-végrehajtási intézetben.²³ A felvételi procedúra (büntetlen előélet ellenőrzése; fizikai, pszichológiai és mentális alkalmasság vizsgálata, kommunikációs készség felmérése) eredményes befejezése után kezdődik meg a belső képzések sora, amelynek elméleti része szervezett kiscsoportos keretek között trénerok irányításával zajlik, a gyakorlati felkészítés pedig mentorok bevonásával a waterville-i intézetben, valós gyakorlati terepen az intézeti élet mindennapi feladatellátása közben történik.

Waterville-ben az Ifjúsáért Dolgozó munkakör alkalmazása következtében rendkívül kisszámú az adminisztratív állomány, a szó klasszikus értelmében vett biztonsági személyzet pedig egyáltalán nincs. Ez azt is jelenti, hogy a személyi állomány 85-90%-a direkt módon lát el reintegrációs feladatokat. Az intézet működése alapvetően az Ifjúsáért Dolgozók munkájára épül.

A waterville-i intézetben zajló munka másik specialitása a Helyreállító Gyakorlat alkalmazása. Ennek az eljárásnak a koncepciója a helyreállító igazságszolgáltatásból eredtethető, de a büntető igazságszolgáltatás egy teljesen új megközelítését adja, amely elsősorban az okozott kár helyrehozását helyezi a középpontba, valamint az emberi kapcsolatok javítására összpontosít, nem pedig az elkövetők megbüntetésére. Az elmúlt évtizedben a Helyreállító Gyakorlat Nemzetközi Intézete kidolgozta ennek az új gyakorlatnak és elméletnek az átfogó keretrendszerét, amely a helyreállító paradigmát kiterjesztette a büntető igazságszolgáltatás keretein túlra is.²⁴

²¹ AGCAS & Graduate Prospects. 2018. Elérhető: www.prospects.ac.uk/job-profiles/youth-worker (A letöltés dátuma: 2017. 07. 19.)

²² Ruzsonyi Péter: A Massachusetts állambeli Norfolkli Börtön működésének kriminálpedagógiai gyökerei. *Belügyi Szemle*, 67. (2019), 5. 31–49.

²³ Michael J. Sampson: *Officers' training*. Nova Scotia Department of Justice, Correctional Services Division, Halifax, 2016 – Szóbeli közlés.

²⁴ Paul McCold – Ted Wachtel: *In pursuit of paradigm: A theory of restorative justice*. Paper presented at the XIII World Congress of Criminology, Rio de Janeiro, Brazil, 2003. Elérhető: www.iirp.edu/pdf/paradigm.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 05. 20.)

A Helyreállító Gyakorlat koncepciójának elfogadását, majd bevezetését nagyban elősegítette, hogy a Kanadai Büntetés-végrehajtási Szervezet elismert szakemberei²⁵ több tanulmányban is rámutattak arra, hogy az utóbbi két évtizedben a kutatók gondolkodása megváltozott; a börtön rehabilitációs funkciójával kapcsolatos „semmi sem működik” viszonyulást felváltotta egy lényegesen optimistább szemlélet, amely szerint néhány program képes proszociális irányba módosítani a fogvatartottak magatartását. Egyetértettek a szinergikus hatások jelentőségében, valamint felhívták a figyelmet arra, hogy „a nem kriminogén szükségletek kezelése fontos lehet a bűnelkövetők kriminogén szükségleteinek kezelését akadályozó korlátok felszámolásában, valamint növeli a fogvatartottak motivációját a programokon való részvételre”.²⁶

A Helyreállító Gyakorlat alkalmazása során Waterville-ben tehát az együttműködés kialakítására, a fiatalok és a személyzet közötti konstruktív kapcsolat létrehozására törekednek, ezzel is hangsúlyozva egy – mindkét felet magában foglaló – sajátos közösség kialakításának jelentőségét. Arra számítanak, hogy az ilyen irányultság különösen pozitív változást eredményezhet a fiataloknál abban a tekintetben, hogy miként gondolkodnak önmagukról és másokról, hogy a felmerülő problémáikat képesek legyenek alternatív módon szemlélni és megoldani, ezzel is hozzájárulva a magatartásuk társadalmilag pozitív és eredményes irányba történő alakításához. A cél tehát egyértelműen az intézményen belüli pozitívabb kapcsolatok kialakítása. Az elmúlt fél évtizedben rendkívüli haladást értek el ezen a területen a kanadai szakemberek; a fiatalok fogvatartottak nem kriminogén szükségleteinek irányából – az együttműködés és a partneri viszony kialakításán keresztül, egy speciális „társadalmat” megteremtve – jutottak el a fiatalok kriminogén szükségletéig.²⁷ Véleményünk szerint rendkívül ígéretes helyzetből tervezhetik a továbblépést.

Közös jellemzők, megegyező törekvések

Mindkét intézet gyakorlatát megismerve egyértelműen megállapíthatjuk, hogy az alkalmazott módszerek jellegükből adódóan (kriminál)pedagógiai eljárások. Ezt bátran tehetjük annak ellenére is, hogy sem az USA-ban, sem Kanadában nem ismerik a kriminálpedagógia fogalmát, nincsenek tisztában annak tudományrendszeri elhelyezkedésével, célkitűzéseivel vagy módszereivel. Őket a gyakorlat inspirálta mindazon újítások bevezetésére – majd napjainkig történő működtetésére –, amelyekkel elérhetik a kiváló eredményeiket. Sikerük titka a kriminálpedagógiai alapú vagy más terminoló-

²⁵ James Bonta – Donald A. Andrews: Viewing Offender Assessment and Treatment through the Lens of The Risk-Need-Responsivity Model. In Ferguson McNeil – Peter Raynor – Steve Trotter: *Offender Supervision*. New York, NY, Willan Publishing, 2010.

²⁶ Donald Clairmont: *Restorative Practices in a Custodial Setting; An Evaluation Framework for the NSYF's Total Institutional Pilot Project*. Atlantic Institute of Criminology, Dalhousie University, Halifax, Nova Scotia, 2016. – kézirat, 10.

²⁷ Ruzsonyi (2018b) i. m. (12. l.)

giát használva: a fogvatartottak eredményes reintegrációját elősegítő rendszerszintű szabályozásban, tervezésben és lebonyolításban rejlik.

Norfolkban a fogvatartottak a személyzet folyamatos kontrollja mellett, de saját maguk szervezhetik az életüket. A kötelező munkavégzés után mindenki a saját képességeinek, érdeklődésének és ambícióinak leginkább megfelelő programokon vehet részt, miközben folyamatosan tanulja és gyakorolja a társas együttélés szabályait. Waterville-ben a hangsúlyt az intézeti élet mindennapjait meghatározó börtöntársadalom, -kultúra fejlesztésére és a pozitív emberi kapcsolatok kialakítására helyezik.

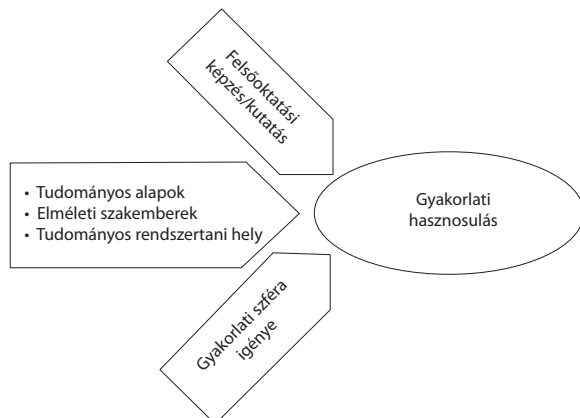
Megállapíthatjuk, hogy mindkét intézet alapelve a felelős partneri viszony kialakítása. Arra törekszenek, hogy tudatosítsák a fogvatartottakban; a sikerességük alapvetően saját magukon, aktivitásukon és felelősségteljes együttműködésükön múlik. Igyekeznek felvértezni őket mindazon ismeretekkel és készségekkel, amelyek szükségesek a szabadulás után az egyéni boldogulásukhoz, de olyan módon, hogy azzal a társadalom érdekeit és törvényeit ne sértsék. Ez a célkitűzés pedig nem más, mint a konstruktív életvezetés megalapozása, vagyis a kriminálpedagógia alapcélkitűzése.²⁸ Az ismertett két intézet gyakorlata folyamatosan bizonyítja, hogy a pedagógiai törekvések megvalósításának helye és létjogosultsága van a börtönökben is.

Az elemzett két intézet esetében azonban nem mondhatjuk, hogy a kriminálpedagógia rendszer-szervezési alapelveként működik, mert ehhez hiányzik a gyakorlat tudományos megalapozottsága. Norfolkban és Waterville-ben az alkalmazott eljárásokkal tiszteletreméltó eredményeket érnek el, azonban a kialakított elvek és az ennek megfelelő gyakorlat jelenleg nem alkot közös rendszerbe szerveződő egységet. Szakmai álláspontunk, hogy az érintett intézetek eredményei jelentősen növekednének, ha az alkalmazott gyakorlat tudományosan kiérlelt nevelésméleti alapokra támaszkodna.

Összegzés

Szakmai meggyőződésünk szerint az alkalmazott tudományok bármely tudományterülete, illetve tudományága akkor képes tényleges hatást gyakorolni és fejlődést generálni a gyakorlati életre, ha rendelkezik kiérlelt tudományos alapokkal, megfelelő színvonalú elméleti szakembergárdával, valamint képes alkotó módon felhasználni a társtudományok eredményeit. A tudományterület belső fejlődése elképzelhetetlen felsőoktatási bázis és kutatóhelyek nélkül. Rendkívül fontos, hogy a tudomány dinamikus és élő kapcsolatot ápoljon a gyakorlattal, keresse a felmerülő gyakorlati problémák megoldását és rendelkezzen kiérlelt koncepcióval. (A tudománnyá válás feltételeit összefoglalva lásd a 2. ábrán.)

²⁸ Ruzsonyi Péter: Kriminálpedagógiai alapvetések. In Hautzinger Zoltán – Verhóczki János (szerk.): *Sodorvonalon. Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, 2012, 249–264.

2. ábra: A tudómnnyá válás feltételrendszere. Forrás: a szerző szerkesztése

Véleményünk szerint a kriminálpedagógia elérkezett ebbe a fejlődési szakaszba, mert ma már rendelkezik valamennyi szükséges kritériummal. Annak ellenére, hogy a tudományterület alig több mint 100 éves múltra tekinthet vissza, és a fejlődése – alapvetően politikai okok miatt – számos alkalommal megtorpant, mára bebizonyította létjogosultságát. Önállóságának kezdetekor Staub Móricz, Ranschburg Pál, Nagy László, Kármán Elemér és Finkey Ferenc munkássága hitelesítette a törekvéseket, és ők voltak azok, akik hazánkban először fogalmazták meg a kriminálpedagógia célrendszerét. Napjainkban több felsőoktatási intézet hirdet kriminálpedagógiai stúdiumot, azonban a Rendőrtiszti Főiskola, majd a jogutód Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara volt hazánkban az első intézmény, amely – majd’ 50 évvel ezelőtt – befogadta és támogatta az ezirányú képzést. Mára jutottunk el oda, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet engedélyével és támogatásával egy nagyívű kutatást végzünk, amelynek eredménye egy olyan tudományos alapokra épülő új intézeti típus elméleti kidolgozása lehet, amelynek rendszerszervezési alapelve a kriminálpedagógia.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AGCAS & Graduate Prospects. 2018. Elérhető: www.prospects.ac.uk/job-profiles/youth-worker (A leltöltés dátuma: 2017. 07. 19.)
- Bábosik István: *Nevelélmélet*. Budapest, Osiris, 2004.
- Bonta, James – Donald A. Andrews: Viewing offender assessment and treatment through the lens of the risk-need-responsivity model. In Fergus McNeil – Peter Raynor – Steve Trotter: *Offender Supervision*. New York, NY, Willan Publishing, 2010.
- Boudreau, Michael: Delinquents Often Become Criminals: Juvenile Delinquency in Halifax, 1918–1935. *Acadiensis*, 39. (2010), 1. 108–132.
- Clairmont, Donald: *Restorative Practices in a Custodial Setting; An Evaluation Framework for the NSYF's Total Institutional Pilot Project*. Atlantic Institute of Criminology, Dalhousie University, Halifax, Nova Scotia, 2016 – kézirat.

- Juvenile Delinquents Act of Canada – *Preamble* 1908.
- Luke, Janusz: *The Unfinished Experiment*. Norfolk, Odyssey, 1990.
- Massachusetts – *The Norfolk Prison Colony Debating Society: Are prisons for punishment or rehabilitation?* Northeastern University, 2018. Elérhető: <https://statesofincarceration.org/states/massachusetts-norfolk-prison-colony-debating-society> (A letöltés dátuma: 2018. 08. 17.)
- McCold, Paul – Ted Wachtel: *In pursuit of paradigm: A theory of restorative justice*. Paper presented at the XIII World Congress of Criminology, Rio de Janeiro, Brazil, 2003. Elérhető: www.iirp.edu/pdf/paradigm.pdf (A letöltés dátuma: 2018. 05. 20.)
- Merlo, V. Alida: Norfolk Prison. In Marilyn D. McShane – Frank P. Williams (szerk.): *Encyclopedia of American Prisons*. New York, Garland, 1996, 537–539.
- Norfolk Prison Colony Collection, 1932–1934*. University of Massachusetts Amherst Libraries Special Collections and University Archives. Elérhető: www.digitalcommonwealth.org/collections/commonwealth-oai:ff366r14d (A letöltés dátuma: 2018. 08. 15.)
- A Report on the Development of Penological Treatment at Norfolk Prison Colony in Massachusetts*. Bureau of Social Hygiene, New York, 1940.
- Rothman, J. David: The Diary of an Institution: The Fate of Progressive Reform at the Norfolk Penitentiary. In David J. Rothman – Stanton Wheeler (szerk.): *Social History and Social Policy*. New York, Academic Press, 1981. 103–144. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-598680-9.50008-X>
- Ruzsonyi Péter: *A caritástól a fogvatartotti reintegrációig*. Budapest, Dialóg Campus, 2018a.
- Ruzsonyi Péter: A helyreállító gyakorlat alkalmazása Kanadában a fiatalok fogvatartottak kezelése során. *Belügyi Szemle*, 66. (2018b), 5. 87–104. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.5.5>
- Ruzsonyi Péter: A Massachusetts állambeli Norfolk Börtön működésének kriminálpedagógiai gyökerei. *Belügyi Szemle*, 67. (2019), 5. 31–49. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.5.3>
- Ruzsonyi Péter: Kriminálpedagógiai alapvetések. In Hautzinger Zoltán – Verhóczki János (szerk.): *Sodorvonalon. Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, 2012. 249–264.
- Sampson, J. Michael: *Officers' training*. Nova Scotia Department of Justice, Correctional Services Division, Halifax, 2016 – Szóbeli közlés.
- Sweeney, Emily: Secrets of the Norfolk prison. A personal history of the Norfolk prison. *Boston Globe*. 2013. Elérhető: www.boston.com/uncategorized/noprimarytagmatch/2013/01/13/secrets-of-the-norfolk-prison (A letöltés dátuma: 2018. 08. 15.)

ABSTRACT

Criminal Pedagogy as a Possible Organising Principle of Prison Life

Péter RUZSONYI

Criminal pedagogy has a history of about 120 years; however, it has to fight for recognition in many areas. In this paper, we define the meaning of this field of science and illustrate its interlinking relations with neighbouring sciences. We introduce two correctional institutes - one from Canada and one from the USA - the main characteristic of which is the pedagogy based reintegration of prisoners. We point out that any applied science has a raison d'être only if practical life requires theory, and theory develops practice. Criminal pedagogy today is ready to be a possible organising principle of prison life. We are sure that the development of criminal pedagogy contributes to the enrichment of law enforcement.

Keywords: *criminal pedagogy, reintegration, prisoners, Norfolk Prison, Nova Scotia Youth Facility*